

تحلیل آمار گانی تجارت ایران و ترکیه در پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲

چکیده

در پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲ شمسی، ارزش مبادلات تجاری فی‌مابین دو کشور به ۴۶۷۵ میلیون دلار رسید. جمهوری ترکیه چهارمین بازار صادراتی ایران (بعد از جمهوری خلق چین، عراق و امارات متحده عربی) با ۲۲۴۱ میلیون دلار و وزن ۴۹۸۶ هزارتن و سهم ارزشی ۱۱.۶٪ و نیز سومین مبدا وارداتی ایران (پس از امارات متحده عربی و چین) با ۲۴۳۳ میلیون دلار و ۱۲۸۱ هزارتن و سهم ارزشی ۱۰.۲٪ در پنج‌ماهه نخست سال جاری بود.

نسبت صادرات به واردات (شاخص صاوا) در پنج‌ماهه نخست سال ۱۴۰۲ معادل با ۰.۹۲ و ارزش واحد صادرات ایران به ترکیه معادل با ۴۵۰ دلار به ازای هر تن و ارزش واحد واردات ایران از ترکیه معادل با ۱۹۰۱ دلار به ازای هر تن محاسبه شد. طی این مدت، رابطه مبادله بازرگانی (نسبت قیمت واحد صادرات به قیمت واحد واردات) برابر با ۰.۲۴ محاسبه گردید. در این بازه زمانی تنوع ارقام صادراتی بین ایران و ترکیه مشتمل بر ۹۱۹ قلم کالا و تنوع ارقام وارداتی بین ایران و ترکیه ۲۴۶۸ قلم کالا بوده است.

آمار مقایسه‌ای تجارت ایران و ترکیه

جدول زیر تجارت دوجانبه ایران و ترکیه و مقایسه آن با دوره مشابه سال قبل را نشان می‌دهد:

تجارت ایران و ترکیه	پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲			پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۱			درصد تغییرات	
	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزارتن)	سهم ارزشی	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزارتن)	سهم ارزشی	ارزش	وزن
صادرات	۲۲۴۱	۴۹۸۶	۱۱.۶	۲۳۲۵	۳۶۸۵	۱۱.۲	- ۳.۶	+ ۳۵
واردات	۲۴۳۳	۱۲۸۱	۱۰.۲	۲۱۹۳	۱۱۷۲	۹.۸	+ ۱۱	+ ۹

مأخذ: گمرک ج.ا.ایران و TPO Dashboard (تاریخ استخراج: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸)

در پنج‌ماهه نخست سال ۱۴۰۲، متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی کشور ۳۴۶ دلار و متوسط ارزش هر تن کالای صادراتی به مقصد ترکیه معادل ۴۵۰ دلار و متوسط قیمت هر تن کالای وارداتی به کشور ۱۶۵۷ دلار و متوسط ارزش هر تن کالای وارداتی از ترکیه ۱۹۰۱ و شاخص صاواای کشوری برابر ۰.۸۱ و شاخص صاواای مربوط به تجارت ایران و ترکیه ۰.۹۱ بوده و همچنین رابطه مبادله کل کشور برابر با ۰.۲۱ و رابطه مبادله با ترکیه برابر با ۰.۲۴ محاسبه شده است که هر چهار شاخص مربوط به تجارت ایران و ترکیه بالاتر از نورم و میانگین کشوری هستند.

تجارت ایران و ترکیه	پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲				پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۱			
	ارزش واحد	تنوع ارقام	شاخص صاوا	رابطه مبادله	ارزش واحد	تنوع ارقام	شاخص صاوا	رابطه مبادله
صادرات	۴۵۰	۹۱۹	۰.۹۲	۰.۲۴	۶۳۱	۸۴۶	۱.۰۶	۰.۳۴
واردات	۱۹۰۱	۲۴۶۸	۰.۹۲	۰.۲۴	۱۸۷۲	۲۵۲۴	۱.۰۶	۰.۳۴

مأخذ: داشبورد سازمان توسعه تجارت ایران (تاریخ استخراج: ۱۴۰۲/۰۶/۲۸ - ساعت ۰۵:۲۸)

تجارت ایران و ترکیه در برش استانی

جدول زیر، تجارت ایران و ترکیه را در برش استانی نشان می‌دهد. استان آذربایجان غربی، به عنوان استان معین بازار هدف کشور ترکیه، مانند ماه‌های پیشین در رتبه نخست قرار گرفته و نیمی از صادرات ایران به ترکیه از طریق این استان انجام می‌پذیرد:

استان	آذربایجان غربی	آذربایجان شرقی	خوزستان	بوشهر	فارس	هرمزگان	زنجان	تهران	مرکزی	اصفهان	سایر استان‌ها
ارزش صادرات	۱۰۵۷	۱۶۳	۱۶۱	۱۵۳	۱۴۹	۱۴۲	۱۰۴	۸۲	۴۸	۳۸	۱۳۷

عمده اقلام صادراتی و وارداتی در تجارت دوجانبه ایران و ترکیه

عمده اقلام صادراتی ایران به ترکیه در پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲ عبارتند از:

ردیف	اقلام صادراتی	ارزش (میلیون دلار)
۱	گاز طبیعی	۹۵۵
۲	سایر اوره	۳۲۹
۳	آلومینیوم بصورت کارنشده، غیرممزوج.	۲۴۶
۴	روی غیرممزوج محتوی ۹۹/۹۵ تا ۹۹/۹۹٪ وزنی به صورت کارنشده	۱۰۴
۵	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکر نشده.	۴۴
۶	مفتول از مس تصفیه شده	۳۶
۷	اوره فرم آلدئید	۲۹
۸	مس تصفیه شده غیر مذکور	۲۸
۹	کاتود و قطعات کاتود از مس تصفیه شده	۲۲
۱۰	کامپاند پلی اتیلن ویژه روکش سیم و کابل با چگالی زیر ۰/۹۴٪ بجز نوع پودری	۱۸
۱۱	فروسلیسیوم دارای بیش از ۵۵٪ ولی مساوی یا کمتر از ۸۰٪ سیلیسیوم	۱۶
۱۲	صنایع دستی مرصع، زیورآلات یا جواهر آلات از فلزات گرانبها یا روکشدار	۱۶
۱۳	مس تصفیه شده، که در جای دیگر گفته نشده، بصورت کارنشده.	۱۵
۱۴	قیرنفت	۱۳.۵
۱۵	میله های آهنی یا فولادی، گرم نورد شده دارای دندانه	۱۳
۱۶	پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) ۰/۹۴٪ یا بیشتر	۱۳
۱۷	محصولات نیمه تمام از آهن یا فولاد غیرممزوج با سطح مقطع مربع یا مستطیل	۱۱
۱۸	آمونیاک بدون آب	۱۱
۱۹	هندوا نه، تازه	۸
۲۰	کامپاند پلی اتیلن غیرپودری با وزن مخصوص ۰/۹۴٪ یا بیشتر ویژه روکش سیم و کابل	۸
	جمع	۱۹۳۰

۲۰ قلم صادراتی ایران به ترکیه در پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲

عمده اقلام وارداتی ایران از ترکیه در پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲ عبارتند از:

ردیف	اقلام وارداتی	ارزش (میلیون دلار)
۱	روغن دانه آفتابگردان، روغن گلرنگ یا زعفران کاذب (کارتام Carthame)، خام	۳۰۱
۲	تراکتورها فقط با موتور پیستونی درونسوز تراکمی - احتراقی (دیزل یا نیمه دیزل)	۱۲۸
۳	روغن خام سویا، حتی صمغ گرفته	۱۲۵
۴	موز سبز تازه یا خشک کرده	۸۱
۵	ذرت دامی	۶۴
۶	دسته الیاف از رشته های سنتتیک، از آکرلیک یا مدآکرلیک	۴۵
۷	قطعات منفصله جهت تولید اتومبیل سواری ردیف ۸۷۰۳ بنزینی با حجم سیلندر CC۲۰۰۰	۴۴
۸	کنجاله و سایر آخال های جامد، حتی خرد شده یا به هم فشرده به شکل حبه یا گلوله سویا	۴۴
۹	محصولات تخت نورد شده از فولاد سیلیسیم دار موسوم به مغناطیسی، باپهنای ۶۰۰ mm یا بیشتر	۳۹
۱۰	جو به استثنای بذر	۳۷
۱۱	محصولات از آهن یا فولاد غیر ممزوج تخت و گرم نوردشده به شکل طومار	۲۸
۱۲	تکلیس نشده	۲۵
۱۳	پودر کاکائو بدون افزودن مواد شیرین کننده در بسته بندی های بیش از ده کیلوگرم	۲۳
۱۴	سایر دارو با منشاء طبیعی مورد استفاده دامپزشکی	۲۲
۱۵	قوطی و جعبه چند لایه به هم فشرده از لایه های متفاوت	۲۲
۱۶	روغن خام	۲۱
۱۷	سایر ترکیبات، ملغمه ها (Amalgames)	۲۰
۱۸	خمیرچوب شیمیائی، غیر از درجه حل شونده، نیمه سفیدشده تیره کاج	۱۹
۱۹	اجزاء و قطعات برای تریلرها و نیمه تریلرها غیر مذکور	۱۷
۲۰	الیاف سنتتیک، آکرلیک یا مدآکرلیک شانه نزده، کار نشده	۱۷
	جمع	۱۱۲۲

۲۰ قلم وارداتی ایران از ترکیه در پنج‌ماهه نخست ۱۴۰۲

تحلیل عمده ارقام صادراتی و وارداتی در تجارت دوجانبه ایران و ترکیه

در پنج‌ماهه نخست سال ۱۴۰۲، متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی کشور ۳۴۶ دلار و متوسط ارزش هر تن کالای صادراتی به مقصد ترکیه معادل ۴۵۰ دلار و متوسط قیمت هر تن کالای وارداتی به کشور ۱۶۵۷ دلار و متوسط ارزش هر تن کالای وارداتی از ترکیه ۱۹۰۱ و شاخص صاواای کشوری برابر ۰.۸۱ و شاخص صاواای مربوط به تجارت ایران و ترکیه ۰.۹۱ بوده و همچنین رابطه مبادله کل کشور برابر با ۰.۲۱ و رابطه مبادله با ترکیه برابر با ۰.۲۴ محاسبه شده است که هر چهار شاخص مربوط به تجارت ایران و ترکیه بالاتر از نورم و میانگین کشوری هستند. طی این مدت، که صادرات کل کشور به میزان ۷٪ کاهش داشته است؛ صادرات ایران به ترکیه کاهشی ۳.۶ درصدی را تجربه کرد. البته آمار صادرات برخی کالاها مانند گاز طبیعی در برخی ماه‌های سال (من جمله مردادماه ۱۴۰۲) با تاخیر اعلام می‌شود و به سرجمع ماه‌های بعدی اضافه می‌گردد.

پس از یک دوره رکود، آغاز صادرات قیر نفت ایران به ترکیه از سر گرفته شد. که نتیجه مکاتبات، پیگیری‌ها و مذاکرات شفاهی برای تسهیل صادرات و ترانزیت قیر از ایران به ترکیه بوده است.

دلیل احتمالی افزایش صادرات گاز طبیعی ایران به ترکیه را می‌توان به کاهش صادرات گاز طبیعی روسیه نسبت داد.

اطلاع رسانی بهنگام از محدودیت زمانی صادرات هندوانه به ترکیه و نیز همکاری مبادی خروجی مرزی ایرانی، دلیل افزایش صادرات این محصول نسبت به سنوات گذشته می‌باشد.

شمش آهنی و فولادی و نیز کامپاند پلی اتیلن به دلیل استفاده در بازسازی مناطق زلزله زده ترکیه، افزایش داشته است.

افزایش صادرات کاستیک سود یا هیدروکسید سدیم به دلیل به‌هم‌رسانی صنایع شوینده ترکیه با تامین‌کنندگان مواد اولیه ایرانی در خلال چند رویداد اخیر شامل نمایشگاه، اعزام هیات ایرانی به ترکیه و پذیرش هیات ترکیه در ایران و برگزاری چندین جلسه B2B و همچنین پایدارسازی تامین این محصول از طریق اجاره انبار و آنتریو در خاک ترکیه بوده است.

افزایش صادرات آمونیاک به احتمال قوی به دلیل آسیب دیدن بخشی از کارخانجات تولیدکننده این محصول در جریان زلزله اخیر است.

افزایش قیمت جهانی انواع پلی‌اتیلن، پلی‌استایرن و مواد پلیمری موجب کاهش صادرات ایران به ترکیه شد.

دلیل کاهش صادرات مس را می‌توان به ملاحظات قیمتی طرف خریدار و تعیین قیمت این محصول در رینگ صادراتی داخل کشور ایران و نوسانات ارزش بورس کالاهای استراتژیک مرتبط دانست.

در بازه زمانی ۵ ماهه، ارزش صادرات اوره و اوره فرمالدئید نوسان بسیار اندکی نسبت به مدت مشابه داشته است.

بهسازی زیرساخت فیزیکی تجارت دوجانبه، تاسیس شرکت‌های حرفه‌ای مدیریت صادرات (EMC)، حرکت به سمت کار تیمی و کنسرسیوم سازی، استفاده از تجربیات سازمان‌های پیشرو در زمینه توسعه تجارت فرامرزی، رفع موانع پیش‌روی تجارت خارجی (که در گزارشات پیشین به تفصیل اشاره شده است)، بهره‌مندی از ظرفیت ایرانیان مقیم در کشور هدف، متنوع سازی سبد کالای صادراتی در عین بیشینه نمودن سهم انباشت دانش در کالاهای صادراتی ایران، استفاده از ظرفیت و امکانات نهادهای بین‌المللی و سازمان‌ها و بانک‌های توسعه‌ای، تنقیح و پالایش قوانین متعدد و متوارد، وحدت فرماندهی و تجمیع نهادهای تصمیم‌گیر و ... از مقدمات اولیه برای توسعه تجارت دوجانبه ایران و ترکیه است و با اولویت بالا توصیه می‌شود.